

จิตรกรรมอาเซียน:
มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น
ASEAN Painting:
Perspectives in Reflections of Visual Culture Identity

เจียมจันทร์ จันทรคงหอม^{1*}
Jiamchan Chankhonghom^{1*}

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10120

² Faculty of Liberal arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, 10120, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: jiamchan.ch@mail.rmutk.ac.th

(Received: September 27, 2022; Revised: February 14, 2023; Accepted: March 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์มุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางการเห็น เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ มาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมภาพสะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางการเห็นเป็นผลงานจิตรกรรม ผลการวิจัยสร้างสรรค์พบว่า 1. เชิงปริมาณ จิตรกรรมมีทั้งสิ้น 61 ภาพ มีเนื้อหาสาระ ด้านมิติธรรมชาติ มิติมนุษย์ และมิติวัฒนธรรม ในปริมาณไม่แตกต่างกันมาก ด้านการสื่อสาร ความหมาย มีองค์ประกอบทางการเห็น รูปและพื้น แสงและเงา ตำแหน่งและสัดส่วน แต่ไม่มีการนำเสนอ ความเคลื่อนไหว และนิยมใช้สีอะคริลิกเป็นจำนวนมาก ด้านแบบอย่างทางศิลปะมาจากวัฒนธรรมการรับรู้ ทั้งจากตะวันออก และแบบสากล 2. เชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูล มาสร้างองค์ความรู้ด้วยการ ปฏิบัติงานวิจัยสร้างสรรค์ ทดลองประยุกต์ปรับเปลี่ยนผสมผสาน และการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบ เนื้อหาและความหมายทางสุนทรียะ เพื่อแสดงอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นในบริบทใหม่

คำสำคัญ: จิตรกรรมอาเซียน มุมมองภาพสะท้อน อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น

Abstract

This article aims to study and analyze ASEAN artists' perspectives in creation reflections of visual culture identity on subject matters, contents, identities, and characteristic styles to form the information of the painting creation and reflect the identity of visual culture. The findings of the study were as follows. 1. For the quantitative data analysis, there were a total of 61 paintings with contents in the natural, human and cultural dimensions and their quantities were not different. Concerning meaning expression, this included sight, figures and grounds, light and shadow, and position and proportion. However, their movement was not presented while acrylic colors were widely used. Regarding artistic models, they derived from Eastern perceptive cultures as well as international styles. 2. For the qualitative data analysis, the synthesized data were used to create the holistic knowledge by conducting creative research, adaptive and integrative experiments, studies for solving problems on aesthetic contents and meanings so as to represent the cultural characteristic in a new context.

Keywords: ASEAN Painting, Perspective in Reflections, Visual Culture Identity

บทนำ

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของศิลปินในกลุ่มอาเซียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่สะท้อนผ่านผลงานให้เห็นอย่างเชิงประจักษ์ เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้มุมมองความคิด วัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้ศิลปินได้สร้างสรรค์โดยอาศัยกลวิธีทางจิตรกรรมเป็นสื่อ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูล และอธิบายด้วยวิธีพรรณนาเชิงคุณภาพ ด้วยชุดเครื่องมือวิจัย เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย แบบอย่างทางศิลปะ มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ภาพผลงานจิตรกรรม ซึ่งในการรวบรวมความรู้จะเป็นประโยชน์อันได้ข้อมูลเชิงวิชาการวิจัยสร้างสรรค์ และสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับวงการศิลปกรรม เพื่อได้มาซึ่งชุดข้อมูลสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอันเป็นภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นโดยเฉพาะจากมุมมองของอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ เป็นผลงานจิตรกรรม
2. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นผ่านผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินในกลุ่มอาเซียนนำเสนอในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน – 30 ตุลาคม 2563
3. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นอาเซียน มาสร้างสรรค์เป็นภาพจิตรกรรมสะท้อนสัมฤทธิผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าว เป็นการวิจัยสร้างสรรค์ ผลงานจิตรกรรม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถพิจารณาสรุปกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับการวิจัย จิตรกรรมอาเซียน : มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น ดังนี้

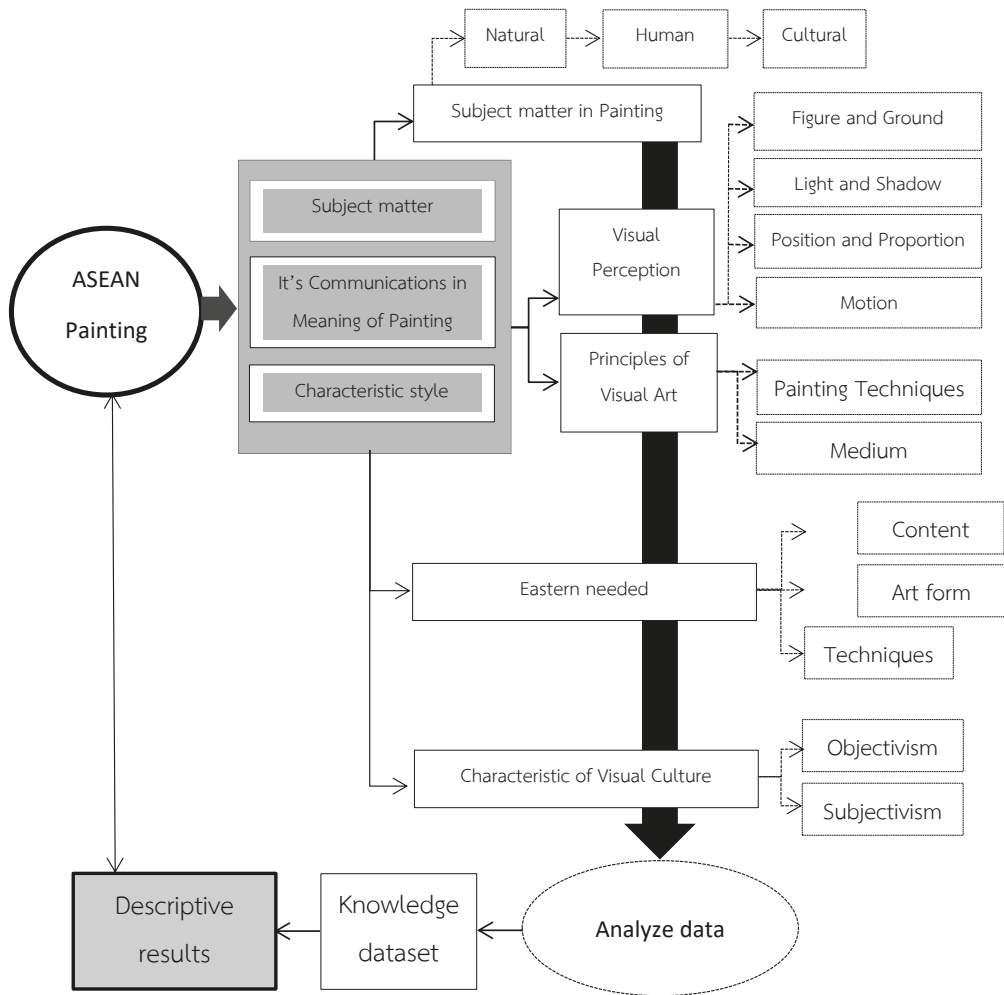

Figure 1 Conceptual Framework

ระเบียบวิธีการวิจัยผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ฉบับนี้ ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย แบบผสมระเบียบวิธีวิจัย (Mixed Methods Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลจากการต่อยอดงานวิจัย ปรากฏการณ์ธรรมชาติทะเลสาบสงขลา: ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น [1] กับมุมมองทางศิลปะจิตรกรรมอาเซียน และทำการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ระบุความหมายการสร้างสรรคจิตรกรรมกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samples) โดยใช้ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ในการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานจิตรกรรม ชุดทดลอง พร้อมด้วยการอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ในการศึกษาวิเคราะห์ด้วยมุมมองทางศิลปะในขอบข่ายของงานจิตรกรรม ประกอบด้วยเนื้อหาสาระในงานจิตรกรรม (Subject Matter in Painting) การสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม (Its communication in Meaning of Painting) และแบบอย่างทางศิลปะ (Characteristic style) เพื่อสรุปผลการศึกษวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ อ้างอิงแหล่งข้อมูลจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในมุมมองของจิตรกรรมอาเซียนเพื่อการวิจัยสร้างสรรค์ภาพผลงานจิตรกรรม

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัย จิตรกรรมอาเซียน: มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น เป็นการศึกษา

1.1 เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยมิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ และมิติของวัฒนธรรม

1.2 การสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบทางการเห็น และหลักการทางทัศนศิลป์

1.3 แบบอย่างทางศิลปะเกี่ยวกับวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันออก กับการแสดงออกแบบภววิสัย และแบบอัตวิสัย

2.ขอบเขตด้านประชากร

คือศิลปินที่เข้าร่วมเผยแพร่ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อาคารศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน – 30 ตุลาคม 2563 โดยศึกษาเฉพาะภาพจิตรกรรม ที่ได้รับความยินยอม จากเจ้าของภาพผลงาน และผู้ถือลิขสิทธิ์ภาพผลงานยินยอม อนุญาตให้นำมางานมาศึกษาวิจัย รวมทั้งสิ้น 61 ภาพผลงาน ซึ่งประกอบด้วย ผลงานจิตรกรรมของศิลปินไทย จำนวน 30 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินฟิลิปปินส์ จำนวน 4 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินมาเลเซีย จำนวน 15 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินเมียนมาร์ จำนวน 1 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินเวียดนาม จำนวน 1 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินสิงคโปร์ จำนวน 9 ภาพ และผลงานจิตรกรรมของศิลปินอินโดนีเซีย จำนวน 1 ภาพ

3.ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 7 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2563 – 28 มีนาคม 2564

ผลการศึกษา

สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์จากมุมมองอาเซียน นิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน 2020 [2] และแสดงการนำชุดเครื่องมือขอบเขตด้านเนื้อหามาวิเคราะห์กลุ่มประชากร ซึ่งเป็นการนำข้อมูลดิบมาจัดการเพื่อวิเคราะห์สร้างความรู้ สำหรับแนวทางการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานสร้างสรรค์ที่ได้จากผลการวิจัยสามารถแสดงรูปได้ดังนี้

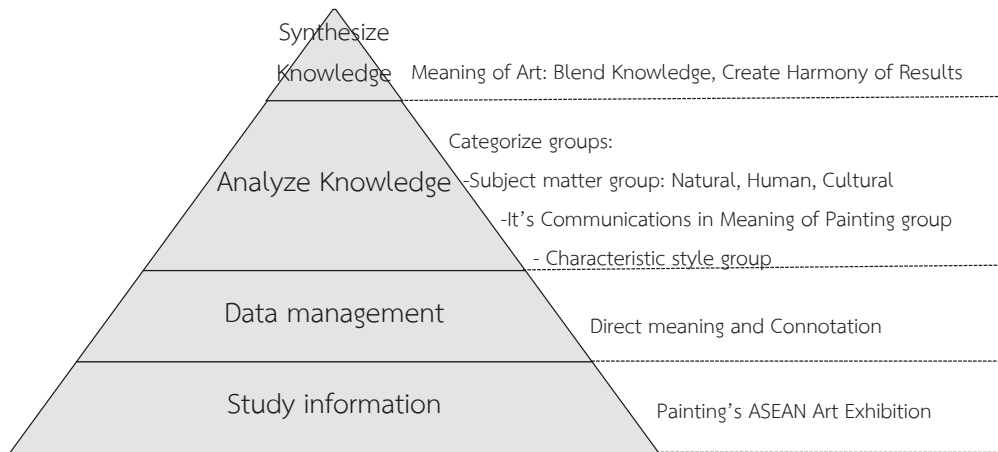

Figure 2 Approach to Data synthesis and Visualization [3]

การสังเคราะห์สร้างความรู้ภาคปฏิบัติสร้างสรรค์ (Creative knowing in art) มาจากการหาความรู้คุณค่าในงานศิลปะ จากมุมมองธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมุมมองทางศิลปะ เป็นการสร้างจินตภาพของโลกทางการเห็นอัตลักษณ์ด้านมุมมองทางธรรมชาติขึ้นมาใหม่ ด้วยการหลอมรวม ผสมผสาน เพื่อสะท้อนรูปแบบภาพความคิด แสดงเนื้อหาในบริบทปัจจุบันในอัตลักษณ์มิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ และมิติของวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงการสร้างสรรค์จิตรกรรม ชุดภาพผลงานวิถึวัฒนธรรมพื้นที่ทะเลสาบสงขลา สามารถสรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

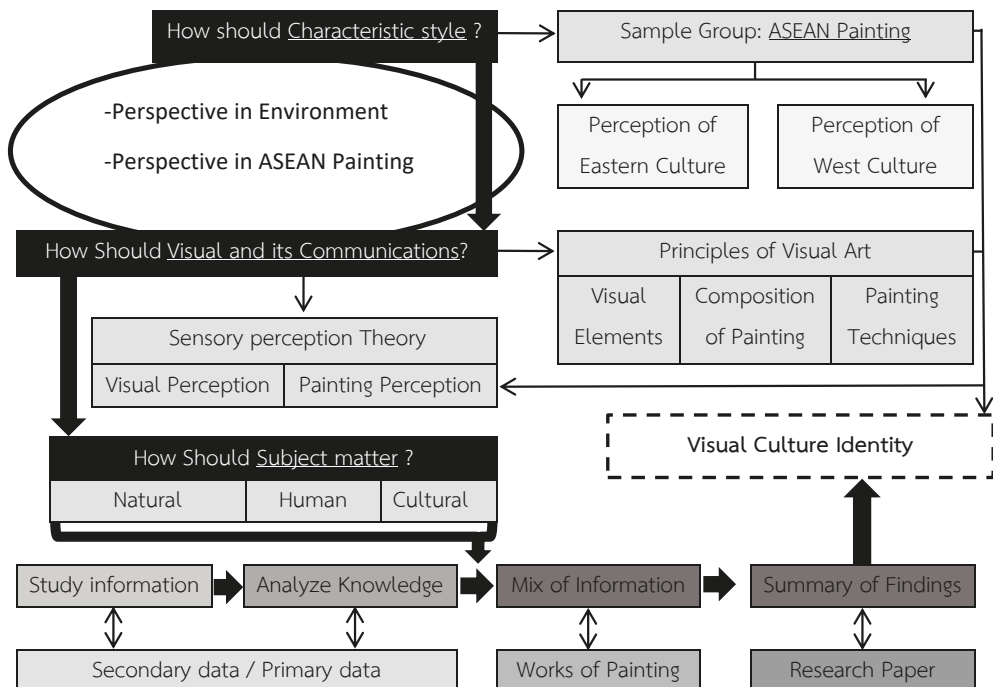

Figure 3 Research Process

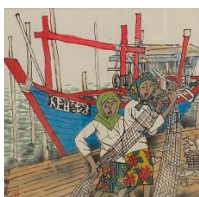
มุมมองทางศิลปะ คือการนำข้อมูลด้านเอกสาร การศึกษาผลงานจิตรกรรมที่เผยแพร่ในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน ผสานกับการแสดงออกทางศิลปะในแบบของผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านเนื้อหา วิธีทางด้านการสื่อสาร ความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ กับการนำมุมมองทางธรรมชาติ คือข้อมูลทางกายภาพของวิถีชุมชน ทะเลสาบสงขลา มาสร้างความกลมกลืนด้วยกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะ สามารถสรุปได้ดังนี้

Characteristic style	Direct meaning and Connotation	Principles of Visual Art	Objectivism	Realism	Create harmony of Characteristic style in Visual art by Combination of Shape, Form, and Westernism style and Conventionalism to reflect the spirit of the East Culture
Painting and its Communications			Subjectivism	Idealism, Conventionalism	
			Figure and Ground		<u>Visual Elements</u> : 2 and 3 Dimensions <u>Composition of Painting</u> : Harmony <u>Painting Techniques</u> : Combination of Realism and Idealism
			Light and Shadow		
			Position and Proportion		
Subject matter			Visual Culture that has Human, Cultural, Natural and the way of life, Community of Songkhla lake		

Some Examples of Paintings: Objectivism

Human

Culture

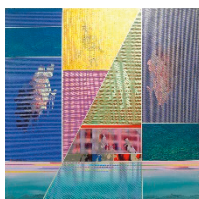

Natural

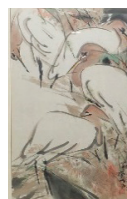
Some Examples of Paintings: Subjectivism

Human

Culture

Natural

Figure 4 Visual Culture Identity from Concept of Model

การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงาน : ภาพร่างขั้นต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน และการมองเห็นวิถีวัฒนธรรมพื้นที่ทะเลสาบสงขลา ทำให้เห็นข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อหา อันประกอบด้วย มิติของมนุษย์ มิติของวัฒนธรรม และมิติของธรรมชาติ โดยเรียงลำดับการเน้นความสำคัญจากมาก มาหาน้อย กล่าวคือ เน้นที่มิติของมนุษย์ เป็นลำดับแรก มิติของวัฒนธรรมเป็นลำดับถัดมา และมิติของธรรมชาติเป็นลำดับสุดท้าย แต่ทั้งนี้จะต้องสร้างความกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ ในการสร้างการสื่อสารความหมายนั้น จะต้องเป็นการผสมผสานความกลมกลืนระหว่างรูป 3 มิติ และพื้น 2 มิติ โดยการให้ความ

สำคัญกับบริเวณว่าง เท่า ๆ กับรูปทรงวัตถุของภาพ ด้วยการผสานหลอมรวมรูปแบบสัจนิยมกับรูปทรงอุดมคติ ประเพณีนิยมพื้นถิ่น เพื่อสะท้อนจิตวิญญาณแบบตะวันออก ที่เสนอทั้งความเป็นภววิสัย และอัตวิสัยอย่าง ประสานกลมกลืน

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของธรรมชาติ

Figure 5 Preliminary Sketch in Natural Perspective

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของมนุษย์

Figure 6 Preliminary Sketch in Human Perspective

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของวัฒนธรรม

Figure 7 Preliminary Sketch in Cultural Perspective

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของธรรมชาติ

Figure 8 Preliminary Sketch to Destination Painting in Natural Perspective

ด้านมิติของธรรมชาติ นำเสนอพืชธรรมชาติในพื้นที่ ความเชื่อมโยงของภาพด้วยสีบรรยากาศพลังของแรงลม ที่มีมากจนสามารถ ทำให้ต้นไม้ขนาดใหญ่ ในที่นี้คือต้นตาล ต้องโยกไหวพริ้ว ลู่ไปตามแรงลม

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของมนุษย์

Figure 9 Preliminary Sketch to Destination Painting in Human Vision Perspective

ด้านมิติของมนุษย์ นำเสนอความอบอุ่นของครอบครัวที่มีปู่ย่า ตายาย ปกป้องรักษา เทียบได้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเทวดา ที่คอยดูแล กับวิถีในการดำเนินชีวิต อาชีพประมงของชาวบ้านในพื้นที่ การประกอบอาชีพกับการพึ่งพาความเชื่อ เพื่อให้ได้ปลามาก มาเลี้ยงชีพ และดูแลครอบครัว

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของวัฒนธรรม

Figure 10 Preliminary Sketch to Destination Painting in Hunan Vision

ด้านมิติของวัฒนธรรม นำเสนอสิ่งก่อสร้างทางวัฒนธรรม เครื่องมือประกอบอาชีพประมง บ้านเรือนในพื้นที่ชุ่มน้ำ และวัฒนธรรมการเล่นไก่ชน การเชื่อมโยงชุดภาพผลงานทั้งหมดด้วย กองไฟ วิถีวัฒนธรรมยามเย็น กลุ่มควันที่กระจายในอากาศ แสดงถึงการปกปัก ดูแล รักษา อย่างเป็นรูปธรรมมองเห็นได้

การวิจัยสร้างสรรค์ผลงาน : ภาพผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผล

ชุดภาพมุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น ขนาด 100 x 200 เซนติเมตร ที่ประกอบด้วย ภาพขนาด 100 x 100 เซนติเมตร จำนวน 2 ชิ้น โดยแสดงผลการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานด้านเนื้อหา การสื่อสารความหมายและแบบอย่างทางศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์พื้นที่วิถีวัฒนธรรมทะเลสาบสงขลาส่วนตอนบน และส่วนตอนล่าง อันเป็นพื้นที่ที่ยังแสดงถึงการพึ่งพิงวิถีทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ

ส่วนประกอบในภาพที่ 1 ภาพวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย

The meaning of the picture reflects the way of life. Associated with time, the beginning of the day by eating breakfast Living in rural social life style. We sit on the floor to eat. And have a grandmother take care of food. While father and mother have to go out to work outside the home. These are real images.

Figure 11 in The Content of The Way of Life of Talay Not Community

The largest shape in the picture is the subject matter, reflecting the emphasis on the subject of the picture by position and the proportion determines the Direct meaning and Connotation. Direct meaning is to sit and eat breakfast, Connotation is a society of warmth.

Figure 12 The Composition and Proportion of Thale Noi Community's way of Life

Picture of people working in fishing in the morning When you go to trap the fish that has been placed since last night, unwrap and select the fish to trade. or to be consumed. Which this way of life has been around for a long time in the community since the ancestors. Coloring the ideal shape is not painting the face. The hidden meaning is sacred. Who take care of people in the community.

Figure 13 The Meaning of Idealism in Contemporary Thai Style of Thale Noi Community's

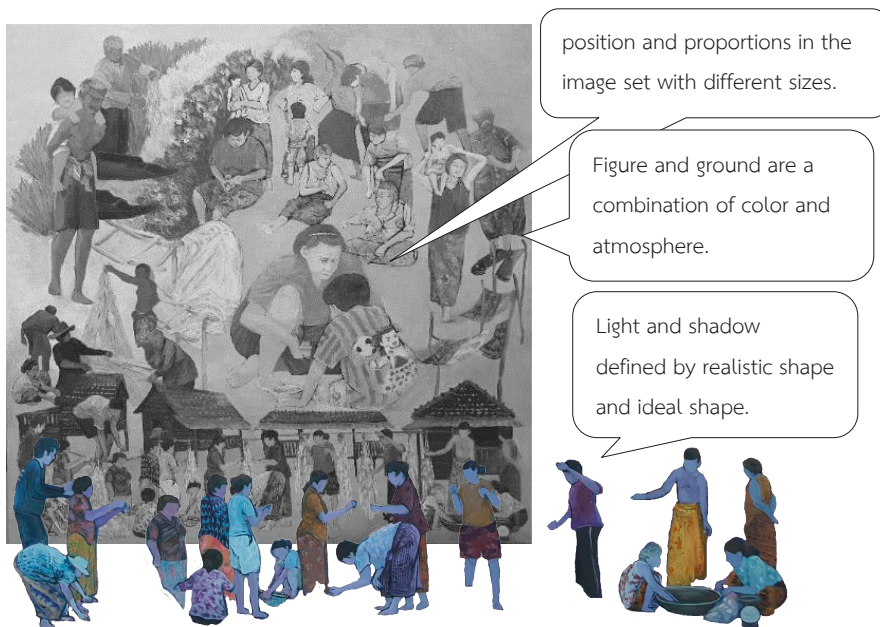

Figure 14 Direct Meaning and Connotation in Objectivism and Subjectivism in the Image of Thale Noi Community

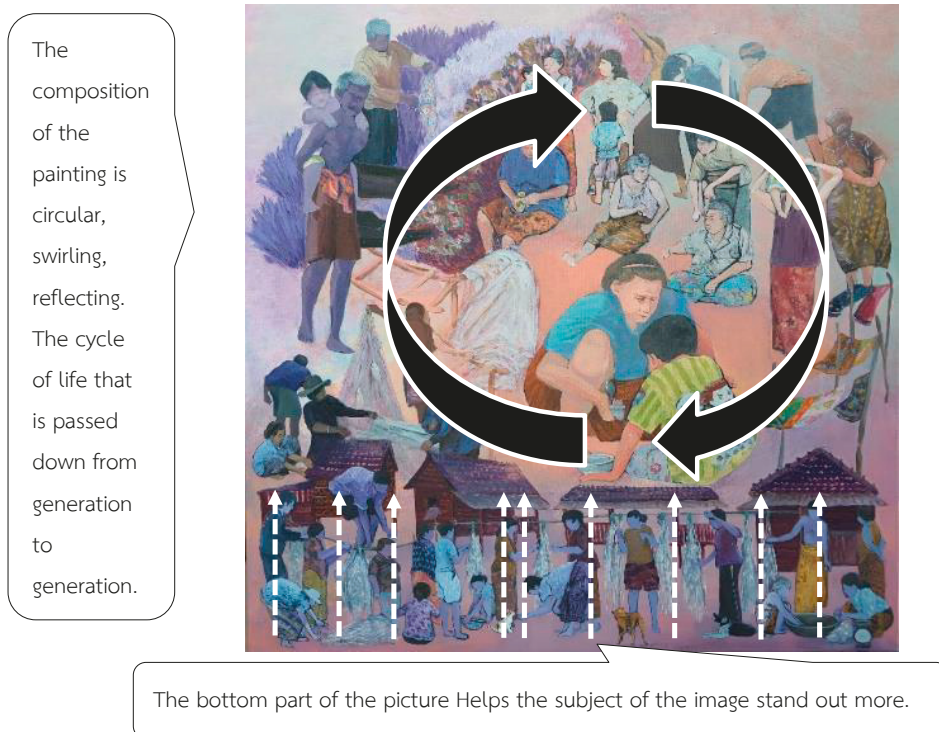

Figure 15 The Thale Noi Community and Composition picture

ส่วนประกอบในภาพที่ 2 ภาพวิถีชีวิตชุมชนทะเลสาบสงขลา

The meaning of the picture reflects the way of life. lifestyle comparable to playing gamecocks. The bond between people and pets. It is a popular pet in the Southern community. some raised like children Some treat like friends and treat as a job. The hidden meaning is the lives and struggles of the people in the community.

Figure 16 in The Content of The Way of Life of Songkhla Lake Community

The Dominance is large. The most in the picture reflects the emphasis on the subject of the picture.

Figure 17 The Composition and Proportion of Songkhla Lake Community's way of Life

The use of ideal shapes as gamecock images reflects spirituality and beliefs.

coloring shapes in style The ideal is not face painting. hidden sacred meaning that takes care of people in the community.

Figure 18 Direct Meaning and Connotation in Objectivism and Subjectivism in the Image of Songkhla Lake Community

The painting composition using a triangular style in the main component.

components
below There is a
direction showing
chaos. The media
reflects the
connotation of
struggling in the
performance of
duties.
Comparable to
the struggle in life.

Figure 19 The Songkhla Lake Community and Composition picture

ชุดภาพ มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น

Figure 20 The Composition of The Meaning in The Picture Songkhla Lake Community's way of Life

ภาพผลงานย่อยชิ้นที่ 1 และ 2 ได้แสดงเนื้อหาความผูกพันของมนุษย์กับธรรมชาติ สะท้อนวิถีชีวิตบรรยากาศของภาพด้วยสีที่สะท้อนความรู้สึกความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่มีความผันแปร เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเวลา คือกลุ่มสีม่วง สีส้ม ซึ่งเป็นสีกลุ่มวรรณะอุ่น และสร้างความนุ่มนวล ด้วยการใช้กลุ่มควันสีเทาสร้างบรรยากาศแสดงถึงทิศทางลมในภาพ ได้แสดงความเชื่อมโยงถึงกัน กับการแสดงรูปความหมาย ผสมผสานการแสดงออกแบบศิลปะไทยประเพณีประยุกต์ และสากล ซึ่งโครงสร้างขององค์ประกอบศิลป์หลักในภาพทั้งสอง แสดงทิศทางที่เชื่อมโยง และแสดงถึงเอกภาพความประสานกลมกลืน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาศมระเบียนวิธีแบบปรากฏการณ์วิทยา และการวิจัยสร้างสรรค์ ได้เกิดองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษามุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเมือง เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ มีอยู่ 3 ด้านดังนี้

1.1) ด้านเนื้อหาสาระ จากกลุ่มตัวอย่างให้ผลสาระสำคัญเกี่ยวกับมนุษย์เป็นลำดับแรก ถัดมาเกี่ยวกับวัฒนธรรม และธรรมชาติ ไม่แตกต่างกันมากนัก หรือหมายความว่า ทั้ง 3 ส่วนองค์ประกอบมีความสำคัญ ในการสร้างความกลมกลืน ได้อย่างมีมิติสัมพันธ์กันอย่างแยกออกได้ยาก

1.2) ด้านการสื่อสารความหมายในภาพผลงานจิตรกรรม ประกอบไปด้วยการสื่อความหมายตรง และการสื่อความหมายแฝงในภาพผลงาน ที่แสดงออกด้วยการใช้รูปทรงและพื้นหลัง รวมทั้งการใช้แสงและเงา มีการใช้ตำแหน่งและสัดส่วน ผสานกับกรรมวิธีการสร้างสรรค์ภาพ ในรูปแบบจิตรกรรมด้วยกลวิธีการระบายสีเป็นหลัก ด้วยการใช้สีอวสุตสีอะคริลิกบนพื้นรองรับคือผ้าแคนวาส ในการสร้างร่องรอย ฝีแปรง และสร้างรูปทรง ที่มีเนื้อหาความหมายอย่างสอดคล้องกัน

1.3) ด้านแบบอย่างทางศิลปะ เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมการรับรู้ และลักษณะทางกายภาพจากโลกภายนอก ที่แสดงออกตามแบบอย่างจิตรกรรมตะวันออกผ่านการสร้างเนื้อหาของภาพ แต่กลวิธีการนำเสนอ นิยมใช้การระบายสีบนพื้นภาพแบบจิตรกรรมสากล โดยให้ความสำคัญของรูปความหมายแบบภววิสัย ที่ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพจากโลกภายนอก เท่า ๆ กันกับสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเองด้วยแบบอย่างอุดมคติแบบประเพณีนิยม อันเป็นอัตวิสัยในการสร้างสรรค์

2. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเมืองผ่านผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินในกลุ่มอาเซียนนำเสนอในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน -30 ตุลาคม 2563

เป็นการแยกแยะข้อมูล และจัดระเบียบ โดยกำหนดขอบข่ายตามขอบข่ายของเนื้อหาสาระ ขอบข่ายของการสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม และขอบข่ายของแบบอย่างทางศิลปะ โดยการวิเคราะห์ได้คำนึงถึงมุมมองทางศิลปะ และมุมมองทางธรรมชาติ ที่ส่งผลถึงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม เป็นผลมาจากการวิเคราะห์ข้อมูล ตามบริบททางวัฒนธรรมของตนในแต่ละประเทศ

3. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเมืองอาเซียน มาสร้างสรรค์เป็นภาพจิตรกรรมสะท้อนสัมฤทธิผลที่ได้จากการวิจัยสร้างสรรค์

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาสาระ ด้านการสื่อสารความหมายในผลงานจิตรกรรม และด้านแบบอย่างทางศิลปะ พบว่ารูปลักษณะที่ใช้สื่อความหมายประกอบไปด้วยความหมายตรงและความหมายแฝง ในองค์ประกอบทางการเห็น อันประกอบด้วย 2 ลักษณะด้วยกัน

3.1) ลักษณะภววิสัยที่ปรากฏเป็นภาพสะท้อนแบบสัจนิยม (Realism) โดยให้ความสำคัญของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยทั้งนี้ ยังได้แสดงถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมในวิถีชีวิต ในการสร้างสรรค์ภาพผลงานเช่นกัน

3.2) ลักษณะอัตวิสัยที่ปรากฏแบบเป็นอย่างอุดมคติ (Idealism) ที่สะท้อนรูปทรงแบบประเพณีนิยม (Conventionalism) โดยได้สร้างรูป 2 มิติ และ 3 มิติ และการกำหนดสีที่ไม่คำนึงถึงลักษณะทางกายภาพ เพื่อสร้างภาพที่มีความหมายแฝง อันเป็นภาพสะท้อนความคิด ความเชื่อ และคตินิยมแบบพื้นถิ่นภาคใต้ของไทย

อย่างไรก็ดีผลสัมฤทธิ์ในการวิจัยสร้างสรรค์ชุดวิธีวิเคราะห์ชุดนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจสามารถนำชุดวิธีการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูล นำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมอื่นอีกต่อได้ อันประกอบด้วย การตั้งกรอบแนวคิด ที่สามารถแยกส่วนประกอบของผลงานออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการสื่อสารความหมาย และด้านแบบอย่างทางศิลปะ นับได้ว่าเป็นข้อมูลโดยสรุปของกลุ่มผลงานตัวอย่างทั้งในเชิงปริมาณ และในเชิงคุณภาพ จากนั้นก็นำแต่ละด้านมาวิเคราะห์แยกย่อยออกเป็นทีละประเด็น คือ ด้านเนื้อหา ประกอบด้วยมิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ มิติของวัฒนธรรม ส่วนมิติต่าง ๆ ของผลงานที่ภาพปรากฏมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น ผลงานอาจประกอบทั้ง 3 มิติ หรือมีเฉพาะมิติใด มิติหนึ่งก็ได้ ถือได้ว่าเป็นข้อสรุปด้านเนื้อหา จากนั้นจึงมีการวิเคราะห์การสื่อสารความหมาย ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบทางการเห็นว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีรูปและพื้น มีแสงและเงา มีตำแหน่งและสัดส่วน มีความเคลื่อนไหว เหล่านี้ประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง มีหรือเน้น ในองค์ประกอบทางการเห็นด้านใด เป็นต้น จากนั้นจึงวิเคราะห์หลักการทางทัศนศิลป์ กลวิธีที่สร้างสรรค์ และวัสดุที่ใช้นั้นประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง และท้ายสุดเป็นการวิเคราะห์แบบอย่างทางศิลปะ จากการวิเคราะห์ทั้งด้านเนื้อหา และด้านการสื่อสารความหมายที่ผ่านมา ลักษณะแบบอย่างทางศิลปะมีลักษณะเป็นแบบใด ซึ่งประกอบไปด้วยวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันออก หรือวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันตก จนท้ายสุดจะได้อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นว่าผลงานมีลักษณะเป็นภววิสัย หรืออัตวิสัย

สำหรับชุดเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมนี้ สามารถนำไปใช้ได้กับงานทัศนศิลป์อื่นได้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะผลงานจิตรกรรมเท่านั้น หรือแม้แต่การเปลี่ยนเนื้อหาของพื้นที่จากทะเลสาบสงขลา ไปเป็นเนื้อหาในพื้นที่อื่นก็ได้เช่นกัน ซึ่งชุดเครื่องมือดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้พิสูจน์อย่างประจักษ์ชัดว่า เป็นชุดเครื่องมือที่สามารถนำไปวิเคราะห์ และได้รับผลสัมฤทธิ์ อันเป็นคำตอบของข้อมูลในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบครอบ ครบถ้วน ได้มาซึ่งคำตอบที่น่าเชื่อถือ อันเป็นที่ยอมรับ เป็นประโยชน์สำหรับการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน และช่วยสร้างความหนักแน่นในเชิงวิชาการด้านศิลปะ

อีกทั้งผลการศึกษาวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ ยังทำให้เห็นการแสดงออกทางจิตรกรรมสร้างสรรค์ ในช่วงเวลาที่ศึกษา และหากทำการวิจัยสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องทุกปี ก็จะช่วยฉายให้ประจักษ์ ได้เห็นความคิด หรือแนวโน้มของการสร้างสรรค์จิตรกรรมอาเซียน เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ทัศนคติ ของศิลปินที่แสดงมุมมองโลกทัศน์ของอาเซียน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนรู้ถึงรูปแบบเนื้อหาความคิดผ่านผลงานจิตรกรรมของศิลปินภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยจิตรกรรมอาเซียน: มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น เป็นการสร้างองค์ความรู้ และข้อมูลในมิติต่าง ๆ โดยมีภาพจิตรกรรมจากกลุ่มศิลปินอาเซียน ที่จัดแสดงนิทรรศการดังกล่าวในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ รวบรวม ผลงานจิตรกรรม เป็นเพียงบางส่วนจากที่จัดแสดงทั้งหมดในนิทรรศการครั้งนี้ ซึ่งคิดว่าเป็นภาพจิตรกรรมที่แสดงถึงข้อมูลเนื้อหา ความหมาย และแนวคิดที่สำคัญ เด่นชัด สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางศิลปะวิจัยให้เข้มแข็งหนักแน่นได้ต่อไป อย่างไรก็ตามหากมีการเปลี่ยนกลุ่มประชากรศิลปินที่ศึกษา เป็นกลุ่มประชากรศิลปินกลุ่มใหม่ข้อมูลอาจแตกต่างไปจากเดิมไม่มากนัก แต่ทั้งนี้ ชุดข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการได้เรียนรู้มุมมองในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมผ่านศิลปินอาเซียน และสำหรับการศึกษาวิจัยในโอกาสถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Chankhonghom, J. (2017). *Natural phenomenon of Songkhla Lake: A reflective characteristic of visual culture*. [Doctoral dissertation, Burapha University]. <https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/Bibltem.aspx?BibID=b00258847>
- [2] Khoman, T. (2020). *ASEAN Art Exhibition 2020*. Art Exhibition Program. Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies Prince of Songkla University.
- [3] Thaothong, S. (2016). *Research art: Create a creative art course*. Charan Sanitwong Printing.